3

Структура ATLS: Середовище, Налаштування, Діалог і Завершення

ЦІЛІ

Після завершення цього розділу ви зможете:

1. Визначити роль середовища, налаштування, діалогу і завершення у курсах ATLS.
2. Описати значення кожного елемента у сприянні навчанню.

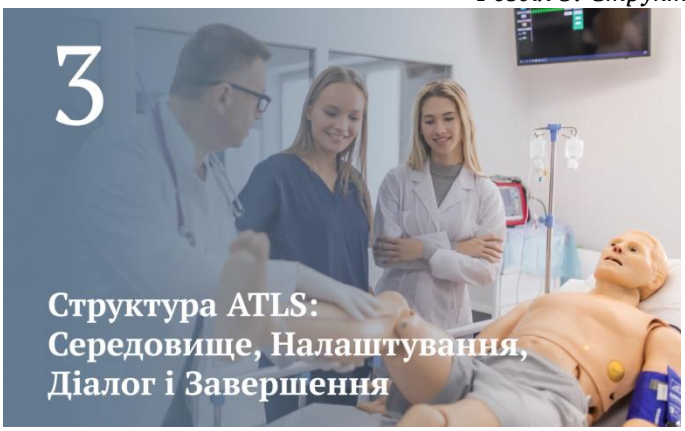

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Структура курсу ATLS® побудована так, щоб максимально збільшити можливості навчання і сприяти застосуванню знань із курсу в клінічній практиці.

ВСТУП

Щоб полегшити засвоєння матеріалу, курс ATLS використовує структуру, засновану на теорії навчання дорослих.[1-5] Кожне навчальне заняття ATLS включає чотири основні організаційні елементи: середовище, налаштування, діалог і завершення (англ., environment, set, dialogue, and closure, ESDC). Ця структура релевантна для всіх компонентів курсу ATLS: інтерактивних обговорень, станцій практичних навичок і симуляційних сценаріїв проведення початкової оцінки стану. Загальні аспекти кожного елементу описані нижче.

Рисунок 3-1. Структура ATLS

СЕРЕДОВИЩЕ

Завдання інструктора — створити позитивне для навчання і викладання середовище, що включає фізичний, організаційний і навчальний компоненти.

ФІЗИЧНИЙ КОМПОНЕНТ

Потрібно враховувати кілька факторів:

- Температура. Фасилітатор повинен мати можливість регулювати температуру в приміщенні для комфортного навчання, наприклад, забезпечити вентиляцію, якщо немає кондиціонера.
- Фонові шуми. Потрібно мінімізувати звуки, які відволікають увагу курсантів і заважають їхній концентрації на навчальному процесі (наприклад, розмови за дверима).
- Візуальний комфорт. Слід уникати потрапляння прямого сонячного проміння на екран, зменшувати відблиски за допомогою штор, підтримувати достатнє освітлення і тримати двері закритими, якщо вони відкриваються в шумний коридор.
- Розташування стільців. Курсанти мають розміщуватись так, щоб це сприяло їхній взаємодії. U-подібна схема дозволяє бачити одне одного та інструктора, що підвищує залучення.
- Ресурси. Фасилітатор має заздалегідь підготувати необхідні матеріали і перевірити їхню справність. Наприклад, чи потрібна дошка і чи є робочі маркери? Чи завантажені на диск презентації і рентгенограми? Чи відкриваються вони? Чи доступне і справне обладнання для станцій практичних навичок?

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ

Фасилітатор має ретельно підготуватися до проведення заняття, уважно перевіривши:

- Матеріал. Ознайомитись із посібником курсанта, додатковою літературою та клінічними сценаріями.
- Формат навчання. Перевірити, чи є на місці і чи справні аудіовізуальне обладнання і компоненти станцій практичних навичок, а також чи наявні форми оцінювання і розклад курсу.
- Навчальні цілі. Чітко розуміти цілі заняття і планувати час відповідно.

- Досвід і цілі учасників. Дізнатися про попередній досвід і цілі учасників, щоб підтримувати позитивні взаємини та ефективно ставити запитання.

НАВЧАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ

Щоб створити позитивне навчальне середовище, фасилітатор має підтримувати позитивну емоційну атмосферу впродовж усього заняття.

- Створенню сприятливого середовища сприяють обговорення очікувань, заохочення запитань і залучення до співпраці.
- Усі учасники повинні почуватися безпечно, вільно відповідати на запитання, брати участь у дискусіях і практикувати навички.
- Ефективне використання презентацій ATLS є ключовим для проведення інтерактивних обговорень:
  - Слайди містять клінічні сценарії і запитання для обговорення. Це полегшить дискусію про принципи ATLS і підтримає групу на шляху до досягнення навчальних цілей.
  - Інструктор не повинен зачитувати речення зі слайдів. Належна підготовка до заняття передбачає ознайомлення зі сценарієм і запитаннями для обговорення. Можна використовувати додаткові допоміжні запитання.
  - Для сприяння обговоренню можна використати додаткові засоби, такі як дошка або фліпчарт, якщо це доцільно.

НАЛАШТУВАННЯ

Вступна частина заняття складається з чотирьох основних компонентів:

1. Фасилітатор привертає увагу курсантів, представляючи зміст заняття, пов'язуючи його з їхнім попереднім досвідом та підкреслюючи його значущість для них.
2. Фасилітатор встановлює ролі та обов'язки учасників, обговорюючи порядок проведення заняття, функції курсантів та інструктора, а також уточнюючи, коли можна ставити запитання. Такий підхід забезпечує прозорість і сприяє створенню ефективного навчального середовища.
3. Фасилітатор чітко повідомляє конкретні навчальні цілі заняття, допомагаючи учасникам сфокусуватися і встановити реалістичні очікування.
4. Якщо цього не було зроблено раніше, фасилітатор повинен визначити попередній досвід учасників та бути готовим відповідно коригувати темп і складність обговорення. Це дозволяє інтегрувати досвід курсантів у хід заняття та спрямовувати запитання до тих, хто має специфічний досвід або інтерес. Встановлення зв'язку з попереднім навчанням, як у рамках попередніх занять ATLS, так і з іншого досвіду, покращує процес навчання.

ДІАЛОГ

Після того, як фасилітатор налаштував курсантів на навчання і заволодів їхньою увагою, він може переходити до центральної частини уроку — компонента діалогу. Тут фасилітатор використовує принципи навчання дорослих, створюючи можливості для рефлексії, мотивації та залучення учасників, одночасно надаючи зворотний зв'язок. Учасники повинні активно брати участь, а фасилітатор - керувати заняттям, використовуючи різні інтерактивні стратегії, включно з попередньо підготовленими додатковими ключовими запитаннями. Фасилітатор забезпечує логічну послідовність подання матеріалу, яка прямо випливає з цілей, представлених під час вступу.

Вміння ефективно **керувати часом** є важливою навичкою фасилітатора. Корисно, якщо координатор курсу або інший інструктор допомагає з контролем часу, подаючи сигнали протягом заняття.

Інтерактивні обговорення, детально описані в розд. 4, будуються на основі сценаріїв травмованих пацієнтів і запитань, які стимулюють курсантів до відповідей. Фасилітаторам слід уникати відповідати на власні запитання чи перетворювати заняття на лекцію. Якщо учасники не можуть відповісти на запитання, інструктор повинен розбити його на складові, на які простіше бути знайти відповідь. Наприклад, якщо питання звучить: «Як оцінити, чи має цей пацієнт прохідні дихальні шляхи?» й очікувані відповіді не з'являються, фасилітатор може запитати: «Які методи моніторингу можна

для цього застосувати?» Слайди ATLS містять приклади допоміжних запитань у примітках до слайдів.

На станціях практичних навичок діалог ведеться навколо клінічного сценарію, де курсанти визначають необхідне для пацієнта лікування, і в цьому ж контексті вони опановують відповідні навички (див. розд. 5). У сценаріях початкової оцінки стану діалог передбачає відпрацювання послідовності xABCDE на симульованому пацієнті з одночасним отриманням зворотного зв'язку від інструктора.

ЗАВЕРШЕННЯ

Завершення слугує для закріплення ключових положень заняття, тому для нього слід виділяти достатньо часу. Ігнорування цього компонента може призвести до того, що учасники не засвоять ключових моментів. Наведені нижче кроки допомагають забезпечити ефективне завершення:

1. **Запитання**. Поцікавитись в учасників, чи мають вони запитання або потребують уточнень. Заохочуйте питання щодо обговорюваного матеріалу, але не вводьте на цьому етапі нові поняття. Важливо опрацювати всі запитання та зауваження до підведення підсумків, щоб фінальне повідомлення не було знівельоване відповіддю на другорядне питання.
2. **Підведення підсумків**. Після того, як усі зауваження курсантів були розглянуті (або вичерпано час), фасилітатор має підсумувати ключові положення, ще раз наголосити на критично важливому матеріалі і пов'язати його з навчальними цілями й іншими частинами курсу. Підсумки після запитань дозволяють фасилітатору проконтролювати, щоб основні положення були донесені до курсантів.
3. **Можливості для подальшого навчання**. Фасилітатор може запропонувати додаткові можливості та ресурси для навчання (наприклад, MyATLS) з метою закріплення матеріалу заняття — як у межах курсу ATLS, так і через можливості самостійного навчання після повернення учасників на місце роботи.
4. **Завершення заняття**. Необхідно чітко завершити заняття, щоб полегшити перехід до наступного етапу курсу. Це можна зробити, подякувавши аудиторії або запропонувавши учасникам зробити перерву.

ПІДСУМКИ РОЗДІЛУ

- Структура «середовище, вступ, діалог і завершення» (ESDC) формує оптимальну організаційну модель для успішного інтерактивного викладання матеріалу курсу ATLS.
- Усвідомлена підготовка і застосування структури ESDC забезпечують ефективну і приємну взаємодію як для курсантів, так і для інструкторів.
- Найкращою практикою є дозволити учасникам бути максимально залученими у процес навчання і взяти на себе відповідальність за здобуття знань.
- Відчуття особистої відповідальності та подальше застосування на практиці сприяють досягненню майстерності у знаннях і навичках ATLS.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Harris D. Lectures. In: Peyton JWR, editor. Teaching and Learning in Medical Practice. Rickmansworth, UK: Manticore Europe Limited; 1998. 193-207.
2. Lake FR, Ryan G. Teaching on the run tips 3: Planning a teaching episode. Med J Aust. 2004; 180:643-644.
3. Lake FR, Ryan G. Teaching on the run tips 2: Educational guides for teaching in a clinical setting. Med J Aust. 2004;180:527-528.
4. Gordon J, Hazlett C, Ten Cate O, et al. Strategic planning in medical education: Enhancing the learning environment for students in clinical settings. Med Educ. 2000;34:841- 850.
5. Bullock I, Davis M, Lockey A, Mackway-Jones K. Pocket Guide to Teaching for Clinical Instructors. Hobeken, NJ: John Wiley & Sons, Inc., 2015.